

COLLAPSE

How Societies Choose to Fail or Succeed

ผู้แต่ง จาเร็ด ไดอะมอนด์

ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี พ.ศ. ๒๕๔๘

ประเภท สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์

พิมพ์โดย สำนักพิมพ์เพนกวิน

แนะนำโดย ดร.วนิสา สุรพิพิธ

หนังสือ *Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed* ของ จาเร็ด ไดอะมอนด์ เป็นหนังสือขายดีซึ่งตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เพนกวิน เมื่อปีค.ศ. 2005 และเป็นเล่มต่อของ *Guns, Germs and Steel: The Fates of Human Societies* หนังสือเล่มแรกของผู้เขียนที่ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ หนังสือเล่มนี้ได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในหนังสืออ่านนอกเวลาประกอบการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรีในสาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่มหาวิทยาลัยอีสต์แองเกลีย ซึ่งเป็นสถาบันระดับห้าดาวในแขนงนี้ของอังกฤษ ศ. แอนดรูว์ วัตสัน ผู้ร่วมงานยุคต้นๆ กับเจมส์ เลิฟล็อก เป็นผู้เลือกหนังสือเล่มนี้ให้นักเรียนของเขาอ่าน

จาเร็ด ไดอะมอนด์อุทิศหนังสือเล่มนี้ให้ครอบครัวเฮอร์ซี ชาวมอนตানা อเมริกันเชื้อสายสวิส ซึ่งตั้งรกรากและปกป้องรักษาแผ่นดินทำการกสิกรรมตลอดชั่วชีวิตอยู่ที่นั่น มลรัฐมอนตانا เป็นจุดเริ่มต้นของการเล่าเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในหนังสือเล่มนี้ เรื่องราวทั้งหมดโยงจากตัวอย่างใกล้ตัวผู้เขียนออกสู่ตัวอย่างในที่อื่นๆ อีกทั่วโลก จากร่องรอยในอดีต เช่น หมูเกาะอีสเตอร์และชนเผ่ามายา สู่เหตุการณ์ปัจจุบัน อย่างการสังหารหมู่วันดา และความขัดแย้ง แร่นแคว้นที่กระจุกกระจายตามมุมต่างๆ ของโลก

หนังสือมุ่งเสนอให้เห็นถึงเหตุและผลของวิวัฒนาการของชุมชนหนึ่งๆ จากความรุ่งเรืองสู่หายนะ และสุดท้ายคือ ความล่มสลายของอารยธรรมในแต่ละแห่ง

คำถามหลักคือ สังคมเหล่านั้นล่มสลายได้อย่างไร? แล้วตีกระทู้ที่ล้อมเราอยู่ในมหานครใหญ่ทุกวันนี้ จะถึงวันที่ต้องถูกทิ้งร้างเฉกเช่นเดียวกับศาสนสถานเก่าแก่ เช่น นครวัด นครธม หรือไม?

บทนำของหนังสือบรรยายภาพอันงดงามของฟาร์มโคนมใหญ่สองแห่งในมอนตানা ทั้งสองแห่งใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของตนคงคุณภาพสม่ำเสมอ มอนตานาจัดว่าเป็นเขตอบอุ่นที่มีหน้าร้อนสลับกับฤดูหนาวที่มีหิมะ พื้นที่ล้อมรอบด้วยภูเขาซึ่งยอดปกคลุมด้วยหิมะตลอดปี และเป็นแหล่งน้ำจืดที่สำคัญของที่ราบลุ่ม มีการเพาะปลูกแอปเปิ้ลนอกเหนือจากการเลี้ยงวัว

รายได้หลักในอดีตของมอนตานายังประกอบด้วย การทำป่าไม้ และอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ทองแดง ทองคำ ซึ่งเคยทำให้รายได้ของรัฐเป็นอันดับสองของทั้งประเทศ หากแต่ในช่วงสิบปีหลังได้ปรากฏปัญหาสิ่งแวดล้อม นับตั้งแต่การปนเปื้อนสารพิษจากการทำเหมืองซึ่งไม่ได้ใส่ใจควบคุมและบำบัดอย่างดีพอ โดยเฉพาะในยุคแรก ปัจจุบัน การชะล้างต้องตกเป็นภาระภาษีของราษฎรซึ่งต้องมาใช้ในการดำเนินการอีกต่อไปในอนาคต ปัญหาการเสื่อมของดินที่ใช้ทำการเกษตร ปัญหา

ป่าไม้ที่เกิดจากแนวทางการจัดการที่ผิดพลาดในอดีตและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง
ภูมิอากาศ

ผู้เขียนค่อยๆ เล่าถึงสถานการณ์ทั้งหมดผ่านมุมมองของผู้อยู่อาศัยจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งเจ้าของ
ที่ดินเดิมและผู้อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่แตกต่างกันระหว่างบุคคล ที่ล้วน
เข้ามาอยู่ด้วยความหลงใหลในเสน่ห์ของธรรมชาติซึ่งมีชื่อเสียงในรัฐนี้ ดังที่หลายคนจำได้จาก
ภาพยนตร์ของโรเบิร์ต เรดฟอร์ด เรื่อง *A River Runs through It* ความขัดแย้งทางความคิดหลาย
อย่างทำให้การจัดการยังคงไม่ใช่เรื่องง่าย และอนาคตก็ยังไม่เปิดอยู่ว่าจะนำไปสู่ความเสื่อมหรือ
ความเจริญ

จากมอนทานา ผู้เขียนนำลงซีกโลกใต้สู่หมู่เกาะอีสเตอร์อันร้างว่างเปล่า มีเพียงรูปสลักหิน
ยักษ์ที่น่าสะพรึงกลัวนับร้อยรูปอยู่รอบเกาะ หมู่เกาะนี้ตั้งอยู่ทางตะวันตกของชายฝั่งชิลีห่างออกไป
ในมหาสมุทรแปซิฟิกราวสองพันไมล์ ทางตะวันตกถัดออกไปพื้นดินที่ใกล้ที่สุดคือหมู่เกาะพิทการ์น
และเฮนเดอร์สัน ซึ่งอยู่ที่ห่างไปราวพันไมล์

นักสำรวจชาวสวีเดน ธอร์ เฮเยอร์ธาล เคยเชื่อว่า อารยธรรมที่แสดงออกด้วยหินสลักที่น่า
ประทับใจบนเกาะอีสเตอร์น่าจะมาจากชนเผ่าอินคาในทวีปอเมริกาใต้ ส่วนนักเขียนชาวสวิส เอริก
โฟเน ดานีเคนถึงกับจินตนาการว่าน่าจะเป็นงานของมนุษย์จากต่างดาว แต่หลักฐานภายหลังบ่งชี้
ว่า คนที่มาตั้งรกรากก่อนล่มสลายไปนั้นน่าจะเป็นพวกชาวเกาะทะเลใต้ที่เรียกว่า โพลินีเซียน จาก
เอเชียแปซิฟิกนั่นเอง ทั้งนี้ โดยการวิเคราะห์จากภาษาของชาวเกาะที่เหลือเพียงไม่กี่คน

นักโบราณคดีจำนวนหนึ่งได้พากันเพียรหาคำตอบเพื่อแก้ปริศนาที่ว่า รูปหินสลักเกิดขึ้นได้
อย่างไร? โดยวิธีหาอายุร่องรอยจากธาตุคาร์บอนพบว่า บนเกาะน่าจะเคยมีต้นไม้ขนาดใหญ่
จำนวนมาก ซึ่งสุดท้ายถูกตัดมาใช้ในแง่ต่างๆ เพื่อสนับสนุนแรงงานที่ใช้ในการขุด ตัด ขัด เกลา
เคลือบย้อมและตั้งรูปสลักหินขนาดใหญ่เท่าตึกสิบชั้น ระหว่างที่ประชากรเพิ่มขึ้นในช่วงศตวรรษ
ที่ ๑๔ อันเป็นจุดสุดยอดของระบบสังคมบนเกาะอีสเตอร์ เชื่อว่าการก่อสร้างรูปเคารพที่แสดงถึง
ความยิ่งใหญ่ของชนชั้นปกครองได้นำทรัพยากรอันมีจำกัดมาใช้จนหมด ในขณะที่เกิดความแห้ง
แล้งขาดแคลนโดยฉับพลันอันทำให้ประชากรค่อยล้มตาย พร้อมกับสัตว์เลี้ยงต่างๆ รวมทั้งอิทธิพล
ของชาวยุโรปที่เข้ามาถึงหลังศตวรรษที่ ๑๘ ที่ทำให้เกิดทั้งโรคระบาดและการลักพาชาวเกาะไป
เป็นทาส ล้วนรวมเป็นเหตุผลที่ทำให้ความรุ่งเรืองของเกาะอีสเตอร์เหลือเป็นเพียงเรื่องลึกลับใน
อดีต ผู้เขียนทิ้งท้ายโดยเทียบเคียงเหตุการณ์กับการล้มรูปปั้นมหาของผู้นำคอมมิวนิสต์ในอดีต
สหภาพโซเวียต ตามที่เราได้เห็นกันในภาพข่าวไม่นานนี้

จากเกาะอีสเตอร์ ผู้เขียนยังเล่าถึงความเป็นไป การเพิ่มและลดของประชากรในเกาะโพ
ลีนีเซียนอื่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรของแต่ละเกาะเป็นตัวกำหนดกิจกรรมของ
มนุษย์ที่เข้ามาอยู่อาศัย และเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม พื้นที่เป็นข้อกำหนดสำคัญของจำนวน

ประชากรบนเกาะที่ต้องสมดุลกับแหล่งอาหารทั้งพืชและสัตว์ ข้อสังเกตอันหนึ่งคือความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำจืดคงอยู่ได้เพียงระยะหนึ่งหลังมนุษย์ตั้งถิ่นฐาน

จากนั้น ผู้เขียนนำเรื่องกลับมายังชายฝั่งตะวันตกตอนใต้ของทวีปอเมริกาเหนือ โดยกล่าวถึงอารยธรรมอนาซาซี ซึ่งปลูกสร้างที่พักอาศัยขนาดใหญ่คล้ายคอนโดมิเนียมตามเมืองใหญ่ ทุกวันนี้ สิ่งก่อสร้างเหล่านั้นปัจจุบันถูกทิ้งร้างในเขตป่าสงวนแถบนั้น เป็นอีกปริศนาให้ขบคิดว่าเกิดอะไรขึ้น

ผู้เขียนย้ำต่อมาถึงอารยธรรมมายาที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเยือนในอเมริกากลาง สาสน์ที่ชาวมายาได้สืบทอดไว้ บอกให้เราทราบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเพิ่มประชากรนั้นได้จุดประกายความขัดแย้ง ก่อให้เกิดสงครามกลางเมือง จุดนี้เองถูกทิ้งท้ายไว้ว่า คือความคล้ายกันของสภาพสังคม จากเกาะอีสเตอร์ที่มุ่งแต่สร้างรูปสลักยักษ์ ผู้นำชาวอนาซาซีที่มุ่งแต่สะสมทรัพย์อัญมณี กษัตริย์มายาที่มุ่งแต่สร้างเทวสถาน สะท้อนมาถึงลัทธิบริโภคนิยมในหมู่นักบริหารระดับสูงชาวอเมริกันทุกวันนี้ ความไม่ตระหนักรู้เท่าทันถึงความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดในทางเสื่อมของสังคม จึงส่งผลสูญญานแห่งความล่มสลาย

ผู้เขียนนำขึ้นเหนือ สู่เรื่องราวของพวกไวคิง ซึ่งเคยยึดครองไอซ์แลนด์และกรีนแลนด์ ถึงแม้ว่าดินแดนทั้งสองอาจถูกมองว่าปราศจากพืชพันธุ์ธัญญาหาร แต่ทว่ายังมีชนพื้นเมืองที่เคยถูกไวคิงแย่งดินแดนไป แต่ต่อมาพวกไวคิงซึ่งเป็นนักรบแข็งแกร่งกลับต้องถอยร่นไปไม่สามารถตั้งถิ่นฐานสืบต่อไปได้ ทั้งนี้ ข้อสังเกตอันหนึ่งคือ พวกไวคิงไม่สามารถเรียนรู้ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ความยึดมั่นถือมั่นของพวกไวคิงที่ผูกพันอยู่กับสัตว์เลี้ยงจากถิ่นเดิมของตน ความพยายามเลี้ยงโคนมในที่ที่ไม่มีความสมบูรณ์พอ ทรัพยากรที่หมดไปโดยไม่คุ้มค่าแรงที่ลง ความไม่รู้อะไรเท่าทันด้วยการนำเอาแกะซึ่งเป็นตัวทำลายหญ้าซึ่งปกคลุมดินอันมีอยู่น้อยอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามแม้ทรัพยากรจะถูกทำลายไปมาก แต่ชาวเกาะไอซ์แลนด์ก็ยังคงอยู่รอดได้อย่างดีจนทุกวันนี้

อันที่จริงมีแนวทางแตกต่างกันสองแนวที่ถูกนำมาใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างได้ผล ผู้เขียนเรียกวิธีทั้งสองว่า แนวทางจากล่างขึ้น และแนวทางจากบนลงล่าง เขาได้ยกตัวอย่างความสำเร็จของชาวเกาะนิวกีนี ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นแนวล่างขึ้นบน กล่าวคือ ชนพื้นเมืองเจ้าของที่ดินแต่ละผืนทราบสืบทอดกันมาเองว่าจะต้องเตรียมแปลงปลูกพืชอย่างไรจึงจะเหมาะกับสภาพฝนตกที่สูงสุดในโลกของที่นั่น ทั้งนี้ ตรงกันข้ามกับความรู้ของผู้เชี่ยวชาญชาวยุโรป ความสำเร็จอีกวิธีคือบนลงล่างเป็นแนวทางที่จักรพรรดิโตกุทวาของญี่ปุ่นใช้ได้อย่างได้ผล ทำให้จนถึงปัจจุบันญี่ปุ่นเป็นประเทศน่าทึ่งที่มีพื้นที่ป่าอยู่มากกว่าร้อยละเจ็ดสิบห้าของประเทศ

ต่อมาผู้เขียนยกเหตุการณ์ในวันดาที่ทราบกันทางข่าวว่ามีการสังหารหมู่กันทั่วประเทศ เขาได้สืบสาวถึงเบื้องหลัง ผ่านงานวิจัยของนักประชากรศาสตร์ชาวฝรั่งเศส สุดท้ายสันนิษฐานถึงเหตุได้น่าจะมากกว่าเพียงความเกลียดชังระหว่างสองชนเผ่า ทั้งนี้ ตัวอย่างนี้เทียบได้กับทฤษฎี

ประชากรศาสตร์ของโทมัส มัลทัส ที่กล่าวไว้อย่างไม่น่าเชื่อ เรื่องจำนวนประชากรที่เพิ่มภายใต้ทรัพยากรจำกัด ก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่ต้องลดประชากรลง ในกรณีของวันดาคือ ความขัดแย้งภายในโครงสร้างสังคมเองถึงในระดับครอบครัว เมื่อที่ดินหมายถึงที่มาเดียวของรายได้เลี้ยงปากท้อง จำนวนลูกที่มากขึ้นทำให้การจัดสรรที่ดินไม่เท่าเทียม ทำให้ญาติพี่น้องเกลียดกันลึกซึ้ง เมื่อมีเหตุการณ์ทางการเมืองที่เอาเรื่องเชื้อชาติมาเป็นเหตุของการกำจัดศัตรูทางการเมือง การฆ่าหมู่จึงเริ่มต้นและแผ่ขยายอย่างรวดเร็วในระดับบุคคล จนผลที่เกิดขึ้นเศร้าสลดตามข่าว แต่ผู้เขียนก็ไม่ได้กล่าวว่ามันเป็นสาเหตุหลักอันเดียว และยังได้แนะนำหนังสืออีกหลายเล่มที่วิเคราะห์เรื่องนี้ ผสมผสานทั้งความประจวบเหมาะของภาวะแห้งแล้ง ปัญหาเศรษฐกิจที่โยงกับเรื่องการแบ่งปันทรัพยากรภายใต้การแบ่งแยกทางการเมืองสองเชื้อชาติ และความแค้นที่สั่งสมมาในอดีตระหว่างสองชนเผ่าด้วย

เนื้อหาถัดมาเป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของสองชาติบนเกาะเดียวกัน คือประเทศสาธารณรัฐโดมินิกันและประเทศไฮติ ที่แม้จะอยู่บนเกาะเดียวกันแต่ภูมิประเทศที่หลงเหลือหลังถูกแบ่งเป็นสองนั้นแสดงความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งให้เห็นว่าแนวทางการปกครองและค่านิยมของมนุษย์ผู้อยู่อาศัยมีผลมหาศาลต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ไฮตินั้นแทบจะไม่มีป่าไม้เหลือ เศรษฐกิจแย่และการเมืองไม่มั่นคง ในขณะที่โดมินิกันมีอุทยานแห่งชาติจำนวนมากและเศรษฐกิจที่ยังพออยู่ได้ ทั้งนี้ เป็นผลภายใต้ยุคแห่งการเมืองแบบเผด็จการอันสะท้อนแนวทางจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบนลงล่างที่ได้ผลอย่างมหัศจรรย์ ผู้เขียนได้แสดงความประทับใจแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับระบบเผด็จการซึ่งอันที่จริงก็เกือบทำให้ทรัพยากรบางส่วนถูกทำลายด้วย ทว่ากระแสรักษาทรัพยากรธรรมชาติในสาธารณรัฐโดมินิกันก็ยังคงแข็งแกร่งอยู่โดยเฉพาะในภาคประชาชน

ผู้เขียนกล่าวบรรยายถึงความสำคัญของประเทศจีนที่มีขนาดใหญ่ และประชากรมากที่สุดที่สุดในโลก โดยแสดงความชื่นชมในความเด็ดขาดเรื่องนโยบายครอบครัวลูกหนึ่งของรัฐบาลจีน ซึ่งชัดเจน และจำเป็นสำหรับป้องกันปัญหาประชากรที่เคยเกิดในหลายอารยธรรมมาแล้ว แต่ข้อที่น่าสังเกตคือการเริ่มทำลายทรัพยากรธรรมชาติผ่านโครงการรื้อมาของจีนในหลายพื้นที่ กิจกรรมดังกล่าวแม้จะเป็นไปเพื่อการพัฒนาที่น่ากลัวว่าจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ของผืนโลก เนื่องจากขนาดที่ใหญ่ของจีนเอง ผลกระทบแง่ลบจึงอาจมีต่อโลกทั้งหมด

ส่วนทวีปออสเตรเลียมีสภาพดินที่แตกต่างจากที่อื่นๆ การเปลี่ยนแปลงภายหลังการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวอังกฤษ โดยเฉพาะเมื่อการตัดแปลงสภาพแวดล้อมเป็นไปเพื่อให้คล้ายคลึงกับประเทศแม่มากที่สุด ตั้งแต่การนำเอาแกะ กระต่ายและสุนัขจิ้งจอกเข้ามา จนทำให้สัตว์ป่าดั้งเดิมหลายชนิดต้องสูญพันธุ์ การปศุสัตว์แบบอังกฤษได้ทำลายหน้าดินที่อ่อนไหวอยู่แล้วของออสเตรเลีย ทำให้ที่ดินกลายเป็นทะเลทรายอย่างรวดเร็ว แมลงและโรคระบาดที่มาพร้อมกับ

สัตว์นานาชาติที่ชาวยุโรปนำมาก็เป็นอีกสิ่งคุกคามระบบนิเวศน์ที่แตกต่างของออสเตรเลีย การทำเหมืองแร่ทำลายระบบนิเวศเหมือนๆกันที่อื่นๆ อย่างไรก็ตาม ตอนท้ายผู้เขียนได้บอกถึงสัญญาณแห่งความหวังที่เขาได้ยินจากคนรุ่นใหม่ๆ ของออสเตรเลียที่ตระหนักถึงปัญหา และเริ่มที่จะแสวงหาทางแก้ไขผ่านทางรัฐบาล

ช่วงท้ายมีความพยายามที่จะตอบคำถามว่า **ทำไมบางสังคมจึงตัดสินใจผิดพลาดจนนำไปสู่ภัยพิบัติ?**

จาเร็ด ไโดอะมอนด์เกริ่นด้วยการกล่าวถึงกระบวนการได้มาซึ่งคำตอบ ตัวเขานั้นผ่านกระบวนการคิดร่วมกันกับลูกศิษย์ในชั้นเรียน

คำตอบแรกที่ได้คือ **สังคมที่ล่มสลายไม่สามารถมองเห็นปัญหาได้ทันการ** พวกนอร์สในกรีนแลนด์ไม่ทันทราบที่เกิดสงครามครูเสดแล้ว ทำให้ความต้องการจากสิงโตทะเลหายไป เนื่องจากการเปิดการค้ากับเอเชียและแอฟริกา ชนเผ่ามายาไม่มีนักปฐพีวิทยาพอที่จะรู้ว่า การตัดไม้ทำลายป่าบนสันเขาทำให้ดินทรุดลงไปสู่หุบเขาเบื้องล่าง ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะขาดการจดบันทึกและสื่อสาร แต่ก็ไม่แน่เสมอไป มนุษย์ยุคปัจจุบันแม้จะถกเถียงเป็นลายลักษณ์อักษรถึงกันในแง่ต่างๆ เราก็ยังคงลืมหลายเรื่อง แม้จะเคยเกิดสงครามอ่าวและวิกฤตการณ์น้ำมันเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๓ เราก็พากันลืมและซื้อรถขับเคลื่อนสี่ล้อที่กินน้ำมันกันทั่วไป หากทว่าถึงอย่างไรเหตุอันหนึ่งที่ทำให้เรามองไม่เห็นปัญหา อาจเป็นเพราะการคิดเปรียบว่า สิ่งที่จะเกิดคงคล้ายเดิมและลืมไปว่า อาจมีอะไรที่ต่างไป

คำตอบที่สองคือ **ถึงแม้จะรู้ล่วงหน้าถึงปัญหาที่จะเข้ามา เรากลับพลาดไม่รู้ปัญหาได้ทันมาถึงแล้ว** ผู้เขียนกล่าวว่ามีสามสาเหตุ ซึ่งเราประสบกันอยู่ทั้งในโลกธุรกิจและโลกการศึกษา ประการแรกคือ บางปัญหาไม่มีรากฐานจากสิ่งที่มองไม่เห็น ตัวอย่างเช่น เรามองไม่เห็นความอุดมสมบูรณ์ของดิน เราทราบได้ภายหลังการวิเคราะห์ทางเคมี ทว่าในหลายพื้นที่ทั้งออสเตรเลีย หรือภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐ ดินได้เสื่อมสภาพไปก่อนที่มนุษย์จะมาเริ่มปลูกพืช เหตุผลประการที่สองคือ ผู้จัดการปัญหาอยู่ไกลจากตัวปัญหา ตัวอย่างเช่น ผู้จัดการอุตสาหกรรมป่าไม้ในมอนทานาทำงานอยู่ที่ซีแอทเทิล ซึ่งห่างออกไป ๔๐๐ ไมล์ และนานๆ ครั้งจึงจะเข้ามาดูสภาพป่าแล้วจึงเห็นว่าเกิดศัตรูพืชขึ้นแล้ว เหตุประการสุดท้ายค่อนข้างสามัญที่สุด คือเรามักตัดสินใจจากการมองภาพกว้างๆ อันเป็นการเฉลี่ยการขึ้นๆ ลงๆ ของปัญหา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือเรื่องของโลกร้อนขึ้น ดังที่ประธานาธิบดีบุชของสหรัฐอเมริกายังไม่ค่อยแน่ใจว่าเรื่องนี้จริงแค่ไหน

คำตอบที่สามที่เจอ และพบบ่อยที่สุดในเรื่องความล้มเหลวของสังคมคือ การที่**สังคมไม่ยอมแก้ปัญหาทั้งๆ ที่รู้ปัญหาแล้ว** สาเหตุหลักคือ ความขัดแย้งผลประโยชน์ ในหลายกรณีกล่าวได้ว่าผู้สร้างปัญหาเพียงเห็นแก่ตัว เห็นว่ามีช่องว่างของกฎหมาย นอกจากนั้นผู้เสียประโยชน์

ก็มักเป็นรายย่อย ซึ่งบางครั้งก็ยอมเสียประโยชน์เพราะไม่ต้องการออกแรงต่อสู้ ดังนั้น ปัญหาจึงดำเนินไปจนทำให้สังคมทั้งหมดเสื่อมสลาย

โดยสรุป ผู้เขียนชี้ว่าการตัดสินใจร่วมกันของคนในสังคมมีผลมากต่อชะตากรรมของสังคมนั้นๆ ความยึดมั่นในทางที่ผิดร่วมกันเป็นเหตุที่พบบ่อยที่สุดของความผิดพลาด นับตั้งแต่ความมั่งคั่งในลัทธิความเชื่อหนึ่งๆ อย่างไรก็ตาม ในระดับบุคคล เป็นเรื่องธรรมดาที่คนเราจะไม่ยอมเปลี่ยนความคิด บางครั้งเมื่อต้องเลือกระหว่างการทำผิดเพื่อรอดกับการตาย หลายคนเลือกอย่างแรก แต่เมื่อรวมกลุ่มกันแล้วมนุษย์อาจต้องเลือกที่จะประนีประนอม และบางทีสิ่งสำคัญที่สุดของสังคมคงเป็นความสามารถที่จะร่วมกันเลือกทางรอด ตัวอย่างเช่น ประเทศที่เคยเรืองอำนาจแข่งกันอย่างอังกฤษ ฝรั่งเศส ก็ต้องยอมที่จะรวมกลุ่มเป็นสหภาพยุโรป

ในการตัดสินใจของกลุ่มคนนั้นบ่อยครั้งที่ไปเหมือนในนิทานอีสป เรื่องเด็กเลี้ยงแกะ เมื่อสัญญาณเตือนครั้งแรกผิด คนก็มักไม่เชื่อครั้งต่อไป ที่ปรากฏว่าเป็นของจริง ในบางแห่งคนนึกถึงแต่เรื่องเฉพาะหน้า เป็นเรื่องยากที่จะมองไกลกว่านั้น ดังเช่นคนอดหยากในวันดา ก่อนสงครามกลางเมือง ในเรื่องการตัดสินใจกลุ่ม ผู้เขียนในฐานะนักจิตวิทยาได้วิเคราะห์ให้เห็นอย่างน่าสนใจ ในบทสุดท้ายนี้ว่า เป็นเรื่องปกติที่คนเราจะคล้อยตามกลุ่ม แม้ว่าถ้าให้เลือกตามลำพังจะเป็นในทางตรงกันข้าม อิทธิพลของกลุ่มนี้เองที่ทำให้เกิดสิ่งที่ไม่น่าเชื่อในอดีต ทั้งเรื่องการไล่ล่าแม่มด จนถึงเรื่องการโฆษณาชวนเชื่อของนาซี จนกระทั่งแม้แต่การรวมกลุ่มเล็กๆ ของคนระดับหัวหน้าเพื่อตัดสินใจเรื่องคอขาดบาดตายก็อาจก่อให้เกิดความผิดพลาด ตัวอย่างเช่น คณะทำงานของประธานาธิบดีเคนเนดีกรณี เบย์ ออฟ พิกส์ ในคิวบา อาจเป็นเพราะสิ่งที่เรียกว่าการปฏิเสธหนทางที่แยที่สุด คนเรามีพฤติกรรมแบบนี้ คือเมื่อมองเห็นว่าจะเข้าตาจน มักจะเกิดอาการคิดไปในทางตรงกันข้าม ปฏิเสธความเป็นจริงกะทันหัน

ท้ายที่สุดผู้เขียนชี้ว่า มีบางปัญหาที่แม้เรารู้ปัญหา และได้พยายามแก้แล้ว แต่ก็ต้องยอมรับว่าไม่มีทางสำเร็จ ตัวอย่างเช่น เรื่องแมลงศัตรูพืชซึ่งแม้จะใช้ยาฆ่าแมลง แต่แมลงยอมต้านทานได้ในท้ายที่สุด และจะกลับมาอีก เราอาจต้องยอมรับว่า บางสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสมกับกิจกรรมที่เราได้ลงมือทำไป

ตลอดทั้งเล่ม ผู้เขียนได้ยกประเด็นล้อมรอบปัจจัยห้าประการที่สรุปไว้ตั้งแต่ตอนต้นว่าคือสาเหตุที่เป็นไปได้ของความเสื่อมของระบบนิเวศ หรือกล่าวคือ การล่มสลายของอารยธรรม

ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ (๑) ตัวมนุษย์เอง (๒) ปัญหาการจู่โจมจากศัตรูภายนอก (๓) ปัญหาขาดแคลนเพื่อนบ้านที่ดี (๔) ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง และ (๕) ความขัดแย้งทางระบบสังคม สังคมที่ได้ล่มสลายได้เผชิญมากกว่าหนึ่งปัจจัยดังกล่าว

ดังนี้ เมื่อได้อ่านทั้งเล่มแล้ว ผู้อ่านอาจรู้สึกว่ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ต้องตัดสินใจร่วมกัน เป็นเรื่องยาก เสียต่อหยานะ และช่างหนักหน่วง แต่ผู้เขียนก็ชี้ให้เห็นว่า ความจริงที่ผ่านมาสังคมมนุษย์แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้เป็นมากกว่าผิดพลาด ดังที่เขายกตัวอย่างความผิดพลาดมาได้เป็นจำนวนจำกัด ทั้งนี้ เขาสรุปว่า ตัวเขาไม่ใช่คนมองโลกแง่ร้าย หากแต่ขอเลือกเป็นคนมองโลกแง่ดี ตามที่เป็นจริง เพื่อที่ว่าจะได้รู้เท่าทัน และร่วมป้องกันปัญหา ไม่ให้โลกที่จะส่งต่อให้ลูกต้องเต็มไปด้วยความยากลำบากกว่าช่วงชีวิตที่เขาได้ประสบมา

จุดสำคัญที่ต้องร่วมกันแก้ไข มีทั้งทำความเป็นไปได้สองสามจุด ในแง่เศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นส่วนสำคัญ เมื่อใดก็ตามที่เราสามารถเชื่อมโยงสินค้าและบริการกับการผลิตที่สะอาดได้ เราก็น่าจะมีทางรอด ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมน้ำมันที่เอาใจใส่กระบวนการผลิต เนื่องด้วยผู้คนเชื่อมโยงได้โดยตรงว่าจะเลือกเติมน้ำมันบริษัทไหน ปัญหาของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ทองแดงมีอยู่ เพราะแทบไม่มีใครคิดว่าไฟฟ้าตามบ้านมาอย่างไร ราคาวัตถุดิบที่ต่ำทำให้ผู้ผลิตอ้างว่าไม่มีทุนพอที่จะจัดการกับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่สังคมต้องจ่ายแพงกว่าอีกมากเพื่อทำความสะอาดในตอนท้าย ๒

จาเร็ด ไดอะมอนต์ ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นชาวอเมริกันโดยกำเนิด เขาเกิดที่เมืองบอสตัน มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ในขณะที่บิดาประกอบอาชีพกุมารแพทย์ และมารดาเป็นครูสอนดนตรี จาเร็ด ไดอะมอนต์ศึกษาวิชาชีววิทยาในระดับปริญญาตรีและจบปริญญาเอกแขนงจิตวิทยา ช่วงอายุสี่สิบกว่า จาเร็ด ไดอะมอนต์ได้เดินทางไปศึกษาระบบนิเวศและพันธุศาสตร์ต่าง ๆ ในนิวกินี ประสบการณ์ในประเทศเขตร้อนเป็นส่วนหนึ่งของความบันเทิง และต่อมาเขาได้ศึกษาประวัติศาสตร์สิ่งแวดล้อม จนกระทั่งเมื่ออายุได้ห้าสิบปีเขาได้ขึ้นเป็นศาสตราจารย์ด้านภูมิศาสตร์และปัจจุบันสอนวิชาที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ณ ลอสแอนเจลิส (UCLA)

งานเขียนชิ้นสำคัญก็คือ *ปืน เชื้อโรค และเหล็กกล้า กับชะตากรรมของ สังคมมนุษย์ (Guns, Germs, and Steel: The Fates of Human Societies)* แปลโดย อรวรรณ คุณาเจริญ นาวายุทธ เล่มนี้ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ นอกจากนี้ยังมีเล่ม *Why Is Sex Fun?: The Evolution of Human Sexuality* และ *The Third Chimpanzee : The Evolution and Future of the Human Animal* ที่เขียนร่วมกับแอร์นส์ มัยเออร์ นักชีววิทยาผู้ได้ชื่อว่าเป็นดาร์วินแห่งยุคสมัย ได้แก่ *What Evolution Is* และ *The Birds of Northern Melanesia : Speciation, Ecology, and Biogeography*